

DENK! WERK AAN GROEI IN BEGRIP

WAT?

DENK! vertrekt vanuit thema's en koppelt zo begrijpend lezen aan de inhoud van andere vakken. Binnen elk thema lezen leerlingen minstens twee boeken, zowel fictie als non-fictie.

WIE? (doelgroep)

Lager onderwijs – Secundair onderwijs

WAAROM? (doel)

DENK! is erop gericht om onbewuste begripsprocessen te versterken door thematisch (voor) te lezen. Door de themagerichte benadering kan transfer gemakkelijk plaatsvinden, zijn leesdoelen functioneel en zijn leerlingen gemotiveerd om boeken te lezen. Leerlingen werken zo samen aan niet-talige doelen en passen leesstrategieën toe.

HOE? (werkwijze)

Het kernwoord bij deze aanpak is "thema". Tijdens het werken aan een thema lezen leerlingen (verplicht) ten minste twee boeken over het thema. Ook worden er gezamenlijk (uitdagende) teksten gelezen over het thema. Voorafgaand aan het lezen, wordt er voorkennis aangereikt door de leerkracht d.m.v. filmpjes of een presentatie. Op die manier wordt de kennisbasis van alle leerlingen versterkt, komen woorden die met het thema te maken hebben op allerlei manieren terug en wordt het begrip vergroot.

De centrale pijlers van DENK! zijn:

1. Denkend lezen
2. Themagericht lezen
3. Werken met boeken
4. Lezen vanuit interesse en motivatie
5. Samenwerkend leren

DENK! werkt met brede, door de leerkracht te kiezen thema's. De duur van het thema wordt bepaald door het aantal te lezen boeken. Het thema duurt zo lang tot alle leerlingen minimaal twee verschillende boeken gelezen hebben over het thema.

Er worden per week drie lessen in begrijpend lezen gegeven van 45 minuten: twee KM-lessen (KiloMeters/KennisMeters) (verwant aan de leesles in LIST) en één R2L-les (Reading to Learn). De R2L-les wordt opgesplitst in twee delen, waarbij de eerste les gericht is op het gezamenlijk lezen en begrijpen van een tekst. Tijdens de tweede les, in de daaropvolgende week, wordt de tekst samen herschreven.

VERLOOP

Opbouw van de KM-lessen (KiloMeters/KennisMeters)

De opbouw van de KM-lessen is als volgt: de leerkracht leest enkele bladzijden voor uit een fictieboek dat bijdraagt aan kennis over het thema en bespreekt de inhoud met de leerlingen.

Het doel van deze voorbereiding is dat de leerkracht het doelgericht lezen van de leerlingen bevordert. Daarbovenop kan de leerkracht expliciet maken hoe hij zijn eigen leesbegrip monitort.

VERLOOP

Vervolgens gaan de leerlingen stillezen in het zelfgekozen boek dat gaat over een aspect van het thema en maken aantekeningen in hun DENK!-schrift of -portfolio over wat ze leren over het thema. Ter afsluiting van de KM-les praten de leerlingen in duo's na over wat ze gelezen hebben en wat dat bijdraagt aan het thema.

Ten slotte wordt klassikaal besproken wat de leerlingen geleerd hebben over het thema en worden de aspecten die nieuw zijn op het bord genoteerd en door de leerlingen overgenomen in hun DENK!-schrift.

Opbouw van de R2L-lessen rond lezen

R2L-lessen worden doorgaans één keer per week gegeven aan de hand van non-fictieteksten.

In deze lessen wordt de leesontwikkeling bevorderd met verschillende teksten over het centrale thema die moeilijk zijn voor de meeste leerlingen in de klas. De leerkracht biedt de hoeveelheid ondersteuning die nodig is opdat de tekst door alle leerlingen begrepen wordt.

De bedoeling is om leerlingen veel ervaring te laten opdoen met teksten uit verschillende genres die zij zelfstandig nog niet kunnen lezen. Door de steun van de leerkracht en door de overige boeken die zij lezen over het thema, doen zij genoeg kennis op om de teksten te kunnen begrijpen.

Dat leidt tot groei in begrip. Het is voor de taal- en leesontwikkeling bovendien zeer aan te bevelen om de R2L-tekst van die week nog twee keer (op verschillende dagen van dezelfde week) met de leerlingen te lezen: één keer in koor, één keer stil. Het is zinvol om het lezen van de tekst beide keren te koppelen aan de bespreking van één motiverende open vraag. In klassikale gesprekken tijdens de R2L-les worden de beurten van de leerlingen willekeurig verdeeld om de aandacht van de leerlingen te vergroten en leerlingen gelijke kansen tot spreken te bieden.

Opbouw van de R2L-lessen rond herschrijven

In de R2L-les herschrijven wordt gewerkt met dezelfde non-fictietekst die bij de R2L-les rond lezen is gebruikt. In deze les worden één of enkele alinea's van deze tekst herschreven aan de hand van de aantekeningen die in de R2L-les rond lezen zijn gemaakt. Het herschrijven intensificeert het lezen en versterkt het begrip. Ook vormt het een training voor het maken van notities tijdens de KM-lessen en voor het schrijven van goed opgebouwde alinea's om het thema af te sluiten.

Schriftelijke afronding van het thema

In de laatste twee lessen van het thema (dat minimaal zes tot acht weken loopt), wordt tijd besteed aan de schriftelijke afronding van het thema. De leerlingen schrijven een aantal alinea's (minimaal drie) rond de volgende opdracht: 'Wat zijn de belangrijkste dingen die jij tijdens deze weken over het thema geleerd hebt?'. Zij doen dit op basis van de aantekeningen die ze hebben gemaakt in hun DENK!-schrift vanuit zowel de KM- als de R2L-lessen.

De leerlingen nemen daarbij de volgende stappen:

1. Selecteer de aantekeningen die je wil gebruiken. De leerlingen doen dit zelf op basis van wat ze geleerd hebben; zij kiezen wat zij het belangrijkste vinden.
2. Aantekeningen ordenen in alinea's. De leerlingen ordenen alle aantekeningen die ze willen gebruiken in alinea's.
3. Van één of meer leerlingen komen de aantekeningen van het belangrijkste dat ze hebben geleerd op het bord, en zij krijgen advies van de klas of deze aantekeningen passen in één alinea. De klas helpt bij het formuleren van de kernzin die de eerste zin vormt van de alinea. De kernzin komt op het bord.
4. Alle leerlingen schrijven kernzinnen (eerste zinnen) van hun alinea's. Willekeurig worden verschillende kernzinnen voorgelezen en waar nodig verbeterd. In de kernzinnen moet helemaal duidelijk zijn wat de leerling geleerd heeft.

5. Eén van de goede kernzinnen wordt met bijhorende aantekeningen op het bord geschreven. De klas construeert gezamenlijk de rest van de alinea met definities, uitleg en voorbeelden. De leerkracht geeft daarbij ondersteuning.
6. De leerlingen schrijven hun alinea's en de leerkracht ondersteunt waar nodig.
7. Verschillende alinea's komen op het bord en de leerlingen helpen elkaar om ze nog beter te maken.
8. Er wordt met de alinea's van alle leerlingen een klein boekje gemaakt over het thema. Minder bedreven schrijvers maken het meteen op de computer.

DIDACTISCHE SLEUTELS

(Op welke domeinen wordt het meest ingezet met deze methode?)

Functionaliteit
Interactie
Leesmotivatie
Strategie-instructie
Transfer

DENK! zet sterk in op de vijf sleutels, maar leesmotivatie, functionaliteit en transfer springen eruit.

MATERIAAL (Welke materialen zijn nodig?)

Er moeten voldoende interessante en uitdagende boeken gerelateerd aan het thema beschikbaar zijn. Bovendien moet er rekening gehouden worden met verschillende leesniveaus van de leerlingen. Zowel fictie als non-fictieteksten komen aan bod. Tip: tref een regeling met de plaatselijke bibliotheek.

Notitieboekjes voor de leerlingen.

TIJDSINVESTERING (Hoeveel tijd kost het mij?)

Tijdens de voorbereiding	Tijdens de uitvoering
▪ Het thema en daarbij passende boeken/teksten selecteren. ▪ De inleiding tot het thema uitwerken.	▪ Voorlezen uit een boek om de interesse te prikkelen. ▪ Met de leerlingen luidop lezen tijdens R2L-lessen. ▪ Optreden als coach terwijl de leerlingen zelfstandig lezen. ▪ Leerlingen begeleiden tijdens de schriftelijke afronding van het thema.

MEER LEZEN? (Waar kan je extra informatie vinden?)

Gebaseerd op: Gobyn, S., Merchie, E., De Bruyne, E., De Smedt, F., Schiepers, M. S., Vanbuel, M. et al. (2019). Sleutels voor effectief begrijpend lezen: Inspiratie voor een eigentijdse didactiek in het basisonderwijs. Vlaamse onderwijsraad.

Houtveen, T. (2018). DENK! Werk aan groei in begrip. Utrecht: Hogeschool Utrecht.

